Eessõnaks.

I.

Käesoleva teose väljaandmise küsimus algatati Eesti Kirjanduse Seltsi ringkonnis juba ligi 10 aastat tagasi. 10. okt. 1922 esines nimelt hr. A. Kruusberg EKS-i eestseisusele kirjaliku ettepanekuga võtta kaalumisele eesti avalikkude tegelaste, kirjanikkude, õpetlaste jne. leksikoni koostamine. Asi oli arutusel seltsi eestseisuses ja ajaloo-toimkonnas. Et juba varemini Akadeemilisel Ajaloo-Seltsil oli tekkinud biograafilise käsiraamatu väljaandmise mõte, arvati esialgu mõlemaid kavatsusi võivat ühendada. Peatselt selgus aga, et see pole teostatav väljaannetele seatud eesmärkide erinevuse tõttu: kuna Akad. Ajaloo-Selts oli endale ülesandeks võtnud ajaloolis-teadusliku ilmega biograafilise teatmeteose soetamise, pidi Eesti Kirjanduse Seltsi kavatsetav teos, sisaldades ainult kaasaegsete ja elavate tegelaste eluloostikku, kohaldatama enam praktilise elu nõudeile. Kummagi teose iseloomu kindlaksmääramisel olid muuseas mõõduandvad ka eeskujud välismailt, kus mainitud kaks biograafilise teatmeteose tüüpi on selgejooneliselt kujunenud ja eristatavad *).

Kui seega teose üldise laadi suhtes oldi enam-vähem selgusele jõutud, valiti Eesti Kirjanduse Seltsi eestseisuse poolt veel 1922. a. lõpu poole teose materjali kogujaks ja korraldajaks hr. A. Raud, kellega sügisel 1923 sõlmiti vastav leping ka teose toimetamise kohta. Raamatu trükist ilmumise tähtajaks määrati 1925. a. september. Toimetaja ühes abijõuga asus andmestiku kogumisele, mida toimetati õige laias ulatuses, sest polnud määratud teose piirid. Vähehaaval ilmnes, et materjalide pealiskaudnegi läbitöötamine nõuab märksa rohkem aega ja vaeva, kui oli mõeldud esialgsete optimistlikkude arvestuste järgi.

---

*) Sääraste praktiliste käsiraamatute liiki, millesse oma iseloomult kuulub ka teos „Eesti avalikud tegelased“, esindavad näit. inglise „Who's who“ (82. tr. 1930), prantsuse „Qui êtes-vous“ (1924), saksa „Wer ist's“ (9. tr. 1928), rootsi „Vem är det“ (9. tr. 1929), soome „Aikalaiskirja“ (1920) ja „Vem och vad“ (1926). Aja jooksul on üksikuil maadel nende teoste kõrval, mis haaravad antud riigi või rahva k õ i g i l tähtsamail politika, majanduse ja kultuurielu aladel teotsevaid elavaid isikuid, hakanud ilmuma isikute eluloostikud üksikute kutseliikide või tegevusalade järgi. Nii on näit. naabermaal Soomes ilmunud agronoomide, ohvitseride, ajakirjanikkude, ärimeeste j. m. eluloostikke. Säärane differentseerumine pole Eestis muidugi esiotsa mõeldav ega vajalinegi.